

Šta krije Luštica – tajanstveno poluostrvo na samom ulazu u Bokokotorski zaliv? Kako je izgledao život u starim, kamenim kućama i konobama? Koje sve dragocjenosti i tajne čuvaju stare crkve? Kako danas izgleda život u lušičkim selima?

Odgovor na ova i mnoga druga pitanja nalazi se na panoramskoj ruti, 'Život na Lušici'!

Turističke organizacije dva grada – Tivta i Herceg Novog, udružile su se kako bi kreirale jedinstvenu avanturu koja će na najbolji način otkriti tajne Luštica.

Vožnja 40 km dugačkim, vijugavim panoramskim putem upoznaće vas sa uspavanim selima, čudesnim tvrđavama, fantastičnim vidikovcima, načinom života i bogatom prošlooću poluostrva. Mapa koja se nalazi pred vama je vaš vodič kroz ljepotu života na Lušici!

Kada na kružnom toku koji vodi iz Tivta prema Budvi, skrenute desno i dođete na početak panoramskog puta, preporučujemo da ga pređete onako kako je ucrtano u mapu, obilazeći Bjelila, Krašice, Zabrđe i Klince, preko sela Mrkovi, Tići i Mardari ka turističkom naselju Luštica Bay.

Za panoramsku rutu „Život na Lušici“ je najbolje izdvojiti cijeli dan, voziti polako i pratiti mapu, kako bi otkrili baš sve tajne. Poseban oprez iziskuje većim dijelom uzan put, sa dosta uspona, pa ako dolazite biciklom, podrazumijeva se da ste dobro pripremljeni i imate odgovarajuću opremu. Za obilazak ove rute preporučujemo električno biciklo.

Poluostrvu Luštica se može prići i vodenim putem. Brodići polaze sa nautičko-turističke luke Škver i voze do Mirišta, Zanjica i Plave špilje tokom ljetnje sezone, dok je ka Rosama uspostavljena cjelogodišnja linija. Imajte na umu da, u dogovoru sa lokalnim brodarima, na Lušticu možete doći iz svih mjesta Bokokotorskog zaliva, tokom cijele godine.

Da li ste spremni za panoramski put koji će vam osvojiti srce?

11 Kapetan Petar Zambelić
Boka Kotorska dala je svijetu brojne istaknute kapetane i mornare. Zbog ogromnih zasluga posebno mjesto zauzima kapetan Petar Zambelić, istraživač i pomorski stručnjak Čileanske trgovačke i ratne mornarice. Kapetan Zambelić godinama je bio najpoznatiji vodič brodova na putu od Foklandskih ostrva, kroz Magelanov moreuz do Valparaiza. Na tom opasnom putu kapetan Zambelić otkrio je i istražio mnoga ostrva, prolaze i morske dubine. Bio je najbolji poznavalac južnoameričkih voda i navigator atlantske i pacifičke obale. Baš zbog toga usao je u pomorsku istoriju kao istraživač nepoznatih morskih predjela. Zato se danas slobodno može reći da je čovjek sa Luštica, zaslužan za brojne navigacione karte koje je upravo on obilježio.

12 ŽANJICE I MIRIŠTA
Nekada zaseok od devet domova i crkvom Sv. Jovana iz 1885, danas atraktivno mjesto u istoimenoj uvali. Pogadate, to su Žanjice. Doćećete vas stari maslinjaci, azurno more i predivan pogled na ostrvo Mamula. Skupa s Mirištem, Žanjice predstavljaju centar izletničkog turizma ovog dijela Boke. U blizini se nalazi još jedan dar prirode koji oduzima dah – Plava špilja. Veoma je popularan i izlet do uvala Dobreč do koje se dolazi uglavnom, morskim putem.

ZNAMENITOSTI I ATRAKCIJE

1 SOLILA
Specijalni rezervat prirode, Tivatska solila nalazi se između aerodroma Tivat i poluostrva Luštica. U daljoj prošlosti, ovdje su bile plantaže soli, od kojih je ostao samo naziv. Vremenom je nastala prava oaza mira u kojoj uživaju čak i flamingosi. Osim njih, ovdje možete posmatrati i kormorane, gnjurce, šljukarice i više vrsta čapli... ili se prepustiti šetnji uz cvrkut ptica. Za više informacija preuzmite audio vodič na aplikaciji www.izi.travel

2 Fabrika gline u Krtolima
Davne 1897, na inicijativu brojnih uglednih mjestana, počela je gradnja prve moderne bokejske fabrike gline. Uz pomoć imućnih Krtolja, radovi su brzo napredovali i već 1907. puštena je u rad i eksploatacija gline iz obližnjih Solila je uveliko krenula. Ova fabrika imala je i prvu motornu žičaru sa visećim vagonetima za dovoz sirovine iz Solila, a godišnje je proizvodila oko četiri miliona raznih vrsta crijeva i cigle najbolje kvaliteta. Ova fabrika nije imala konkurenciju na Jadranu, a svoje je proizvode izvozila i izvan države. Radila je do nakon Drugog svjetskog rata.

Krtoljski arhipelag
Ostrvo cvijeca, Sveti Marko i Gospa od Milosti – tri su dragulja Boke Kotorske poznatija kao Krtoljski arhipelag. Smatra se da su nekada bili jedna cjelina. Ostrvo cvijeca, prvo u nizu, prepoznatljivo je po bujnoj prirodi i manastiru Svetog Arhangel Mihaila koji je sagrađen na ostacima starog benediktinskog manastira sa važnom ulogom za razvoj tivatskog kraja u periodu od IX do XIV vijeka. Sljedeće ostrvo u nizu je Sveti Marko ili Stradioti. Za, nekada popularno turističko naselje, veže se zanimljiva legenda. Nekada davno, grčki bogovi su ostrvo poklonili hrabrim grčkim ratnicima za pobjedu u mnogim borbama. Iscrpljeni bitkama, grčki vojnici su došli na ostrvo da se odmore. Očarani njegovom ljepotom, obećali su da više nikada nikome neće učiniti ništa loše, osim u odbrani. U ime zavjete, zasadili su maslinu, iz koje je kasnije iznikao čitav maslinjak. Ipak, prekršili su obećanje, što je razljutilo njihove bogove, koji su poslali oluju na ostrvo, a na preživjele brodolomnike bolest. Posljednje i najmanje u nizu je ostrvo Gospa od Milosti. Ovdje se nalazi crkva posvećena začecu Presvete Bogorodice i manastirski kompleks sa vrtom. Ostrvo je ujedno i prava mala riznica prošlosti. U manastirskoj crkvi čuva se Bogorodičin kip od drveta, koji je star i čudotvoran, a potiče iz vremena osnivanja franjevačke crkve (XV vijek). Značajan je i žrtvenik iz predhrišćanskog doba posvećen Junioni Lucioni – zaštitnici porodilja (rijedak primjer u arheologiji).

14 RADOVANIĆI
Na jugozapadnom kraju plodne udoline nalazi se mjesto Radovanici kojem pripadaju najstarija lušička sela i zaseoci. Poznato je po pomorskom kapetanu Petru Zambeliću, ali i po jednoj od najstarijih pravoslavnih crkvi u Boki, koja potiče još iz ranog srednjeg vijeka, a posvećena je Sv. Nikoli.

15 Plava špilja
Smještena između uvala Zlatna luka i Rta Mokra gora, Plava špilja jedna je od najvećih i najljepših pećina na Jadranu. Do nje je moguće doći turističkim brodićima. Prije svega zanimljiva je zbog neobitno kristalne plave boje koja se vidi golim okom, a posebno je zanimljiva kada zaronite. Ovakva boja nastaje zbog refleksije sunčevih zraka koji se odbijaju po njenim zidovima. Ovdje je dubina mora do pet metara i idealno je mjesto za ronice, ali i za one koji žele samo kupanje u malo drugačijim uslovima.

16 BRGULI
Brguli su veoma staro selo koje je ime dobilo po istoimenom plemu koje je ovdje živjelo u dalekom 14. vijeku. Vjeruje se da iz tog perioda potiče i seoska crkva Sv. Petra i Pavla za čiju je izgradnju korišćeno kamenje sa ilirске gomile. Od ovog kamena kasnije je napravljeno i gumno koje se danas koristi kao predivan vidikovac.

BJELILA I KAKRC

Ova dva krtoljska sela su naslikana bezbroj puta, pa vam zbog toga mogu djelovati odnekud poznato. Izgledaju nestvarno, baš kao da je oživio pejzaž sa najljepše umjetničke slike. Iako nemaju tipičnu plažu, preporučujemo kupanje zbog mnoštva izvora slatke vode, koji čine da je more ovdje veoma čisto. Nekada davno, žene su u Bjelila dolazile da peru („Bijele“) veš, pa je mjesto ostao naziv Bjelila. Kakrc je malo i tiho naselje od tridesetak kamenih kuća koje uglavnom pripadaju mještanima naselja Radović. Nije teško pretpostaviti da je ovdje zimi pusto, za razliku od ljetnjih mjeseci, kada sve vrvi od života.

3
5
KRAŠIĆI
Na obali Krašića, pored lijepih kamenih kuća, ističe se crkva posvećena Sv. Bokeljskim mučenicima kojoj je kltor bio čuveni Austro – Ugarski admiral Maksimilijan Daublebski fon Šternek. Bokelji ga smatraju najzaslužnijim za razvoj Tivta kao urbane cjeline. Kako i ne bi, kad je upravo on, krajem 19. vijeka, inicirao izgradnju vojnog brodogradilišta u Tivtu.

RADOVIĆI

Radovići su poznati po Pržnu, uvali koja je zbog sitnog pjeska, borove šume i maslinjaka, omiljena među turistima. U blizini se nalazi i Luštica Bay, luksuzno marina naselje bogato sadržaj. Na prvi pogled, niko ne bi rekao da je ovo krtoljsko selo bilo naseljeno još u doba Ilira. Priča se da je na mjestu crkve Sv. Luke, koja se nalazi u obližnjem selu Gošići, postojala misteriozna ilirská građevina. Vjeruje se i da je na mjestu crkve Sv. Gospe koja dominira Radovićima, nekada nalazio stariji hram. Sve crkve čuvaju značajne relikvije, a posebno je interesantan felon, bogato ukrašen zlatovezom, dar crnogorskog vladara i duhovnika Petra I Petrovića, koji se čuva u crkvi Sv. Luke u Gošićima.

18
VIDIKOVCI
Svaki kutak poluostrva Luštica je vidikovac sam po sebi. Jer, baš sa svake lokacije se može vidjeti čarobni Bokokotorski zaliv ili otvoreno morsko plavetnilo. Iako je tako, neka mjesta su se ipak izdvojila pa zato, tokom vašeg otkrivanja Luštica, obavezno pođite do vidikovca Solila, Gošići (kod crkve Sv. Luke), do Bogišića (kod crkve Sv. Ivana i Sv. Jovana), preko vidikovca Brguli (kod crkve Sv. Petra i Sv. Pavla) i vidikovca Klinci iznad Rosa odakle se pruža pogled na Herceg Novi, te najviše tačke Obnosnika, do nezaobilaznog sklada prirode i luksuza – Luštica Bay.

LUŠTICA BAY

Uvala Trašte odnedavno je postala mjesto koje odiše prefinjenim luksuzom. Novo turističko naselje Luštica Bay izgrađeno je po uzoru na stara bokeška sela, ali sa daškom glamura. To je mondensko ljetovalište sa ekskluzivnim hotelima, vilama i marinom za jahte, ali je zamišljeno i kao grad sa svim sadržajima potrebnim za kvalitetan život. Moglo bi se reći da je Luštica Bay na poluostrvu donijela, pored glamura, bogat društveni život. Jer, za razliku od ostalih lušičkih sela, ovo obiluje događajima – festivalima, koncertima, ali i brojnim sportskim aktivnostima kojima su ubrzali puls života na poluostrvu.

ZABRĐE

Ime potiče od položaja sela, a „iza brda“, na tri brežuljka rasula su se čak četiri zaseoka. O duhovnosti i bogatoj istoriji Zabrđa dovoljno govore tri pravoslavna hrama – Sv. Andrija, Sv. Nedelja i Rođenstva Svete Bogorodice. U njima možete saznati nešto više o prošlosti poluostrva i vidjeti noviji ikonostas, koji je djelo braće Đenovski iz Debra iz 1889. Mještani sela Zabrđe, u želji da lakše prodaju svoje domaće proizvode, izgradili su pješački put do mora, koje zovemo Pristan.

6
8
KLINCI
Na kaskadnom terenu u unutrašnjosti poluostrva, nalazi se selo Klinci. Ima dva zaseoka – Klinci i Ljumotići, a oba su veoma ponosna na crkvu Sv. Trifuna koja čuva ostatke freski iz 17. vijeka.

PLAŽE

Na poluostrvu Luštica su se smjestile neke od najljepših plaža ovog dijela Jadrana. Namapi ćete naći neke od njih: Plaža Solila (Movida), Pržna (Plavi horizont), Velja Spila, Oblatno (Almara beach), Uvala Veslo, Plaža Dobreč, plaže Mirišta i Žanjice.

GASTRO

Jasno je da nigdje riba nije ukusna kao u mjestima gdje su ribarske mreže dio svakodnevice. Ovdje je maslinovo ulje preko salate, sira i domaćeg hlijeba ima drugačiji ukus. Dugogodišnja tradicija izmjerila je kvalitet, što je jasno već pri prvom pogledu na guste maslinjake duž poluostrva, naročito u selu Tići. Možda je i do začina, jer sve što možete da zamislite od mediteranskog bilja, raste na Lušici. Na trpezi lušičkih porodica su česte mahunarke, zelje, blitva i nadaleko čuveni lušički sir iz ulja. Posebno je cijenjeno samoniklo bilje, poput zučence i šparoga, od kojih se pravi salata, pite i kolači. Riba je nezaobilazna, ali i specijaliteti poput sušene hotobotnice. Lušičani su vični i uzgajaju školjki. Meso se nekada konzumiralo povremeno, a čuveni lušički pršut služio samo u rijetkim prilikama. Specijalitet lušičkog poluostrva je i „lonja“, svinjiska pečenica sušena sa začinskim biljem. Posljednjih godina, Lušičani se vraćaju na svoja ognjišta. Pratite mapu, posjetite ih i otkrijte čime se sada bave. Zauvijek ćete pamtili taj miris ljeta i ukus lušičke kuhinje!

Lušički pršut

Lokalni specijalitet koji je svojim vrhunskom kvalitetom bio poznat na Bečkom dvoru, danas je nezaobilazna delicija bez koje ne može proći gastro avantura na Lušici. Izuzetan kvalitet mu daje hrastov i žir česvine koji se koristi za ishanu svinja, kao i specifična tehnika soljenja i sušenja pršuta na Lušici.

Podmornički tuneli

Jedna od atrakcija poluostrva Luštica definitivno su podmornički tuneli ili, kako se češće zovu, potkopi. Postoje tri – Rose, Rakite i Spilice i izgradila ih je 70-ih godina prošlog vijeka bivša Jugoslovenska ratna mornarica. Ovi tuneli služili su kao sklonište za manje ratne brodove poput topovnjača, raketnih i torpednih čamaca i podmornica. Danas, uz dozu opreza, prava su atrakcija za istraživanje, kupanje ili ronjenje.

9
10
MRKOVI I TIĆI
Između malih brežuljaka prekrivenih maslinama i pašnjacima, smještena su sela Mrkovi i Tići. Ova tipična sela imaju bogatu sakralnu baštinu koju čine čak tri crkve – Sv. Petke, Sv. Trifuna i Sv. Lazara (Vaskresenje Lazarevo).

AKTIVNI ODMOR

Biciklizam na poluostrvu Luštica rezervisan je za dobro pripremljene i opremljene bicikliste. Put je asfaltiran i ugodan za vožnju, a duž njega nalazi se bezbroj malih mediteranskih mjesta sa konobama, plažama i pontama koje nude osvježnije i predah. Ništa manje nisu zanimljive pješačke staze kojih na poluostrvu ima čak devet! Pratite mapu i pješačite kroz bogate maslinjake Tića, Babunaca, Radovića... Zavisno od staze koju odaberete ona će vas odvesti do: tvrđave Grabovac, uvala Pržna, Obnosnika – najviše tačke Luštica sa fenomenalnim pogledom na Boku, izuzetno šarmantnog ribarskog mjesta Rose ili atraktivnog izletišta sa plažom na Žanjicama. Poluostrvu Luštica je prava poslastica i za ljubitelje ronjenja. Brodske olupine, poput vremenskih kapsula, svjedoče o burnoj i zanimljivoj prošlosti ovog podneblja. Morske dubine koje okružuju poluostrvu Luštica pravi su podvodni muzej, a svaka olupina ima svoju priču. Na Lušici možete da birate da plivate, jedrite, ronite, igrate golf ili da probate kajaking ili Stand-Up-Paddling – veslanje u stojećem stavu na dasci.

ROSE

Ušuskana na sjeverozapadnom dijelu Luštica i zaštićena od vjetrova, lučica Rose je nekada služila kao utočište brodovima. Ovdje su zaštitu pronalazile Teutine barke, vencijske galije, mletački jedrenjaci, turske lađe, austrougarski brodovi... Rose su danas tipično mediteransko mjesto, sa kućama od tesanog kamena koje su zbijene na rivi. Jezgro naselja čini tvrđava Forte Rose koja je nekada služila za odbranu, kao lučka kapetanija, carina, pa i karantin. Danas je tu lijepo uređen rizort, sa restoranom sa čije se terase pruža predivan pogled na zaliv.

KULTURNO-ISTORIJSKA BAŠTINA

S pravom se kaže da je ovaj dio Boke Kotorske muzej na otvorenom. Očuvane tvrđave, poput Grabovca, Arze, Mamule, Luštica i Kabale su pravo bogatstvo. U njihove zidine su utkani fragmenti istorije koji nas uče i podstiču na razmišljanje.

Ništa manje interesantna je i sakralna baština koja na svoj, jedinstven način oslikava duh prošlosti. Mnogi od ovih objekata su postali i kulturna dobra koje je država zakonom zaštitila. Pratite mapu i dopustite da vas nekadašnji način života inspiriše.

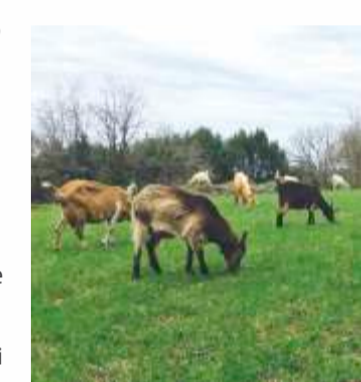
Suvozid

Nigdje suvozd nije tako zastupljen i dominantan u prostoru kao na Lušticu. Vjekovi uzgajanja masline i generacije Luštica ostavili su za sobom kilometre i kilometre dobro očuvanih međa, kao i brojne i raznovrsne forme suvozdjanja kao što su voltovi, gumna, skale, panjege itd. Osim kao posmatrač, Luštica pruža mogućnosti posjetiocima da aktivno učestvuju u revitalizaciji ili kreiranju novih međa kroz kreativne radionice koje organizuju lokalni majstori i farmeri.

FLORA I FAUNA

Kada su u pitanju flora i fauna, polustrvo Luštica je tipičan mediteranski predio. Lutajući po uspavanim selima, naći ćete na šume hrastova i borova koje prave prirodan hlad, a u kombinaciji sa morem vazduh čine izuzetno prijatnim.

Na Lušticu je zastupljena i mediteranska makija, a najčešća vrsta je maginja. Na Lušticu raste i smreka, zuka, čempres, lovorka kao i rogač. Tu su i egzotične vrste koje su stigle iz dalekih krajeva poput oleandera, agave, indijske smokve i brojnih drugih primjeraka koje ćete vidjeti

u vrtovima lušičkih kuća. Zbog manjka vode i izvora na Lušticu, ovdje žive tek poneke životinjske vrste poput šakala, zeca, lisice, lasice ili kune. Prisutno je više vrsta zmija poput šarki, poskoka i blavora. Naravno, tu je i veliki broj ptica.

I morski svijet je vrlo bogat jer je dno mora uz obalu koralljasto-kamenito, a mjestimično i pjeskovito. Ronilci mogu, između ostalog, vidjeti orade, brancine, ciple, jastoge, lignje, sipe, hobotnice, ali i kvalitetne školjke poput ostriga i dagnji.

Maslinjaci

Polustrvo Luštica poznato je po brojnim maslinjacima kojih je nekada bilo preko 140.000. Kada vidite maslinjake, zastanite. Stare i nove maslinjake je moguće posjetiti i kombinirati sa brojnim drugim aktivnostima i atrakcijama koje Luštica pruža. Pokucajte na vrata stare kuće i otkrijte tajnu dugogodišnje tradicije maslinarsva. Uz ukusnu zakusku, domaćini će vam ponosno pokazati stari mlin, suvenire od drveta masline, sapune na bazi ulja i ostale autentične proizvode. Bogata trpeza, čašica razgovora i toplina ognjišta učinice da se osjetite kao dio porodice koja vjekovima živi tu. Ne postoji bolji način da upoznate Lušticu. Jasno je, već pri prvom pogledu, da lokalno stanovništvo veoma cijeni plodove ove mediteranske biljke, jer su pod krošnjom masline stasale brojne generacije Luštica, te je za njih ona više od običnog ploda.

Maginja

Ako tokom kasne jeseni i rane zime naiđete na crvene, narandžaste ili žute plodove, značete da je u pitanju maginja – zimzeleni grm koji raste na Lušticu.

Od maginje se pravi „maginjača“ – rakija specifičnog ukusa, ali i likeri i marmelade. Osim što su ukusni, plodovi ove biljke su veoma zdravi, jer obiluju vitaminom C. Mogu se jesti i ušeceriti. Ako preterate sa količinom, osjetićete blagu opijenost. Krivac tome je alkohol koji se, u izvjesnoj količini, nalazi u mekanim plodovima.

POLJOPRIVREDNA I SEOSKA DOMAĆINSTVA

- 1 Uzgajalište školjki "Dubravčević"
- 2 Porto Bjelila - ribari sa Bjelila
- 3 Trojanović, Zabrđe
- 4 Ruralno domaćinstvo "Stari Mlin", Stojković
- 5 Klinci Village Resort
- 6 Domaćinstvo Mrkovčević, Mrkovi
- 7 Morić Farm, Tići
- 8 Porodično domaćinstvo "Pony Art Garden", Tići
- 9 Domaćinstvo Zambelić, Zambelići
- 10 "Fromagerie Ovchar", Begovići
- 11 Seosko gazdinstvo "Kameno gnjezdo", Đuraševići

PLAŽE

- 1 Solila (Movida)
- 2 Krašići
- 3 Rose
- 4 Dobreč
- 5 Žanjice
- 6 Mirišta
- 7 Uvala Veslo
- 8 Velja Spila
- 9 Oblatno (Almara beach)
- 10 Pržna (Plavi horizont)

UREĐENE PJEŠAČKE STAZE

1 Solila - Grabovac
Težina staze: laka
Dužina staze: 4,2 km
Vrijeme: 1,30 h
Atrakcije duž staze: austrougarska tvrđava Grabovac, posebni rezervat prirode "Solila" | 2 Bjelila - Gošići - Bjelila
Težina staze: laka
Dužina staze: 2,5 km
Vrijeme: 2,00 h
Atrakcije duž staze: crkva Sv. Luke, stari pješački put, pogled na tivatski zaliv | 3 Krašići - Gornji Krašići - Gošići
Težina staze: laka
Dužina staze: 3,7 km
Vrijeme: 1,45 h
Atrakcije duž staze: Gornji Krašići, omeđena staza, velika bistjerna, crkva Sv. Nikole, crkva Sv. Luke | 4 Pristan - Zabrđe
Težina staze: laka
Dužina staze: 1,2 km
Vrijeme: 0,40 h
Atrakcije duž staze: stari pješački put | 5 Mala Luštica
Težina staze: laka
Dužina staze: 1,2 km
Vrijeme: 0,40 h
Atrakcije duž staze: centralna lušička sela: Tići, Klinci, Mrkovi sa Obsnikom. | 6 Gornji Klinci - Obsosnik
Težina staze: laka
Dužina staze: 4,1 km
Vrijeme: 1,20 h
Atrakcije duž staze: najviša tačka Luštica sa odličnim vidikovcima | 7 Rose - Tići
Težina staze: laka
Dužina staze: 2,8 km
Vrijeme: 2,10 h
Atrakcije duž staze: lučica Rose, austrougarske tvrđave, maslinjaci | 8 Radovići - Babunci - Tići - Žanjic
Težina staze: laka
Dužina staze: 12,3 km
Vrijeme: 3,15 h
Atrakcije duž staze: stari pješački put, maslinjaci, krtojska i lušička sela, plaža Žanjic | 9 Uvala Pržna - Grabovac
Težina staze: laka
Dužina staze: 4,1 km
Vrijeme: 1,10 h
Atrakcije duž staze: uvala Pržna i Maslina, kameni pješački put, austrougarska tvrđava "Grabovac" |
|---|---|---|---|--|--|--|---|---|

